

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף י'

אמר רב יוסף שאדם שהעיד ואמר שפלוני רבעו לאונסו הוא ואחר מצטרפים להרגו, כי כיון שהיה זה לאונסו, הוא עדיין כשר לעדות וממילא יכול להעיד על אותו האדם שהוא חייב מיתה, אבל אם העיד שפלוני רבעו לרצונו הוא פסול לעדות, כי הוא רשע ונאמר בתורה שעד רשע פסול לעדות שנאמר "אל תשת ירך עם רשע להיות עד".

אך דעת רבא שאדם קרוב אצל עצמו, ולכן אין אדם משים עצמו רשע, ואם כן לא מאמינים לו במה שאמר פלוני רבעני לרצוני, אלא רק במה שאמר פלוני רבעני, ולכן הוא אינו רשע וכשר להעיד על אותו פלוני.

דין נוסף אמר רבא שאדם שאמר פלוני בא על אשתי נאמן להצטרף יחד עם עד נוסף לחייב את אותו האדם מיתה, כדין בא על אשת איש. אבל אינו יכול להעיד על אשתו ולחייב אותה מיתה, כי הוא קרוב לאשתו, וקרוב פסול לעדות.

ושואלת הגמרא מדוע היה רבא צריך לומר גם את הדין שאדם שאומר פלוני רבעני לרצוני כשר לעדות, וגם את הדין שאדם שאומר פלוני בא על אשתי כשר לעדות, הרי בשניהם רואים את אותו הדין, שכאשר אדם מעיד עדות והוא נאמן רק על חלק ממנה, מחלקים את העדות וכאילו העיד רק לגבי מה שהוא כשר להעיד עליו, שמאותה הסיבה אדם שאמר פלוני רבעני לרצוני נאמן על מה שפלוני חייב מיתה, אבל לא על כך שהוא רשע ופסול לעדות, ולכן גם אדם שאומר פלוני בא על אשתי נאמן רק על אותו הפלוני ולא על אשתו.

ועונה הגמרא שהסיבה שרבא אמר את ב' הדינים האלו היא מפני שלא נטעה לומר שאדם קרוב אצל עצמו אבל לא אצל אשתו, ולכן עדותו תתקבל גם כלפי אשתו, אלא אומרים שאדם קרוב גם אצל אשתו, ולכן עדותו מתקבלת רק כלפי האדם שהעיד שבא על אשתו ולא כלפי אשתו.

דין נוסף אמר רבא שעדים שהעידו ואמרו שפלוני בא על נערה המאורסה והוזמו, נהרגין ואין משלמין ממון, וכלומר נהרגים כי באו להעיד עליו שיהיה חייב מיתה, אבל לא חייבים ממון כי לא אמרו את שם הנערה שבא עליה, וממילא לא באו להפסיד אף אחד ממון.

אבל אם העידו שפלוני בא על בתו של פלוני שהיא נערה מאורסה, ואחר כך הוזמו נהרגים, ומשלמים ממון לאביה של הנערה, על מה שבאו להפסיד את כתובתה, וחייבים נפשות לזה וכלומר שנהרגים כיון שרצו להרוג את אותו האדם שהעידו עליו.

ואפילו שיש כלל שקים ליה בדבר מיניה, וכלומר שלא דנים אדם גם בממון וגם במיתה, אלא רק במיתה שהיא העונש החמור, ועל ידי המיתה נפטר מהממון שהוא העונש הקל, כאן הם גם משלמים ממון וגם נהרגים, כי הכלל של קלב"מ זה רק באופן שחיוב המיתה וחייב הממון הוא מחמת אותו האדם, אבל כאן שחיוב המיתה הוא לאחד והממון לאחר, הם לא נפטרים מהממון מחמת המיתה.

ואמר רבא שעדים שהעידו ואמרו פלוני רבע שור והוזמו, נהרגים על מה שרצו להרוג את אותו האדם שהעידו עליו, אבל אין משלמין ממון כי לא אמרו על איזה שור מדובר, ולכן לא הזיקו אף אחד ממון.

אבל אם העידו ואמרו פלוני רבע את שורו של פלוני והוזמו, נהרגים, ומשלמים ממון, נהרגים כי רצו להרוג את האדם שהעידו עליו שהוא רבע, ומשלמים ממון על מה שרצו להפסיד את בעל השור ממון.

ושואלת הגמרא מדוע חזר רבא ואמר את הדין של ממון ונפשות באופן של פלוני רבע שורי, הרי הוא כבר אמר זאת באופן שעדים העידו על אדם שבא על נערה מאורסה.

ועונה הגמרא שרבא אמר זאת מפני שבתחילה הוא הסתפק, האם אדם שאומר פלוני רבע שורי נאמן אף על שורו, כי אומרים שאדם קרוב אצל עצמו, אבל אין אדם קרוב אצל ממון, ולכן נאמן להעיד על ממון, או שמא אומרים שאדם קרוב אצל ממון, ולכן הוא נאמן רק לחייב מיתה רק את הרובע ולא את השור. ולאחר מכן פשט רבא שאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם קרוב אצל ממון, ולכן הוא נאמן לחייב מיתה גם את השור.

במשנה התבאר שלדעת חכמים דיני מכות בשלשה ולדעת רבי ישמעאל בכ"ג. ומבאר רב הונא מהיכן לחכמים שדיני מכות נידונים בשלושה, שנאמר בפסוק "ונגשו אל המשפט ושפטום, והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע". ומהמילה "ושפטום", משמע כאן שיהיו לכל הפחות שנים אלא שבאופן כזה אין בית דין שקול, ויכול להיות שלא יהיה הכרע לדין כי אין כאן רוב ללכת אחריהם, ולכן מוסיפין עליהם עוד אחד וצריך שלשה דיינים.

ושאלת הגמרא שלפי זה נאמר שגם המשך הפסוק "והצדיקו" הכוונה לשנים וגם "והרשיעו" הכוונה לשניים ונאמר שצריך שבעה דיינים.

ועונה הגמרא שמפסוקים אלו לומדים דינים אחרים, וכמו שאמר עולא ששאל עולא, רמז לעדים זוממים מן התורה מניין, אך תמיהה הגמרא שהרי עדים זוממים כתובים במפורש בפסוק "ועשיתם לו כאשר זמם" ולא ברמז, ומבארת הגמרא ששאלתו של עולא הייתה מהיכן לנו רמז בתורה שעדים זוממים לוקים, והשיב עולא שלומדים זאת מהפסוק "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה עם בן הכות הרשע", ולכאורה קשה מה שייך מה שהצדיקו את הצדיק לזה שהרשיעו את הרשע והיכוהו, אלא רואים מכאן שהכוונה לעדים שהרשיעו את הצדיק בעדותם, ואחר כך באו עדים אחרים והזימו אותם וממילא הצדיקו את הצדיק, והפכו את העדים לרשעים, שעל זה נאמר בפסוק "והיה אם בן הכות הרשע".

ושאלת הגמרא מדוע לא לומדים את הדין שעדים זוממים לוקים מהפסוק "לא תענה ברעך עד שקר" ומה צריך להגיע ל"והצדיקו את הצדיק וגו'", ועונה הגמרא שאמנם בפסוק לומדים לאו שאסור להעיד עדות שקר, אך זה לאו שאין בו מעשה אלא רק דיבור, ויש כלל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ולכן צריך פסוק מיוחד ללמוד שכאן כן לוקים עליו.

במשנה הובאה דעת ר' ישמעאל שדיני מלקות נידונים בעשרים ושלושה, ושאלת הגמרא מה טעמו של רבי ישמעאל, וביאר אב"י שרבי ישמעאל לומר זאת בגזירה שווה מהמילה "רשע" שנאמרה בחיוב מיתת בית דין "אשר הוא רשע למות" לדיני מלקות שאף בהם נאמרה המילה רשע בפסוק "והיה אם בן הכות הרשע" ולומדים מכאן שכפי שדיני נפשות הם בכ"ג כך דיני מלקות הם בכ"ג.

ורבא ביאר שטעמו של רבי ישמעאל הוא שמעיקר הדין אדם שעבר על מצוות הקב"ה חייב מיתה, אלא שמלקות הם במקום מיתה, ולכן כדי לדון מלקות צריך בית דין כמו במיתה.

והקשה רב אחא בנו של רבא לרבא אשי על דברי רבא, שאם כדברי רבא שמלקות הם במקום מיתה, מדוע יש דין שאומדים את האדם לפני המלקות האם הוא מסוגל לקבל את המלקות ולחיות, הרי אף אם ימות לא נחשוש לזה כי הרי מלקות הם כמיתה.

והשיב לו רבא אשי שנאמר בפסוק "ונקלה אחיך לעיניך" ולומדים ממנו שצריך שבשעה שהוא לוקה הוא יהיה אחיך ולא מת.

והוסיף ושאל רב אחא בריה דרבא, שהרי שנינו בברייתא שאם אמדוהו שהוא יכול לקבל עשרים מלקות אין מכין אותו אלא מכות הראויות להתחלק לשלוש שהם י"ח מלקות. ומדוע לא מלקים אותו עשרים ואחד, ואף אם ימות באחרונה אין בזה דבר כי עיקר דינו למיתה, וגם כשהלקוהו את כל המלקות עדיין היה חי, שהרי הוא מת רק אחרי המכה האחרונה.

והשיב לו רבא אשי שמהפסוק "ונקלה אחיך לעיניך" לומדים שצריך שיהיה אחיך אפילו אחרי שנקלה, וכלומר שישאר בחיים אף לאחר המלקות.

עמוד ב'

בזמן שהיו בתי דין מקדשים את החודש, היו בית דין מחליטים בסוף כל חודש, על פי עדות שהיו מקבלים או על פי חשבונות אחרים, האם הוא יהיה מעובר או לא, וכלומר האם החודש יסתיים ביום

כ"ט ולמחרת יהיה ראש חודש, דהיינו א' של החודש הבא, או שהחודש יהיה מעובר, ויסתיים ביום ל' לחודש, ורק היום שאחריו יהיה א' לחודש הבא.

ובמשנה התבאר שעיבור החדש נידון בשלושה. ומדייקת הגמרא ממה שהמשנה לא אמרה חישוב החודש בשלושה, ולא קידוש החודש בשלושה אלא רק עיבור החודש בשלושה, שמדובר שבית דין החליטו שצריך לעבר את החודש שיהיה שלושים יום.

ושואלת הגמרא מה צריכים בית דין לעבר את החודש בשלושה, הרי הם יכולים שלא לעשות דבר, ולא לקדש את יום השלושים כראש חודש של החודש הבא, וממילא הוא יהיה כהמשך של החודש הקודם יום ל' בחודש, ורק למחרת יהיה ראש חודש וממילא התעבר החודש.

ואמר אביי שבאמת צריך לשנות במשנה קידוש החודש בשלושה, וכוונת המשנה שאם מקדשים את יום שלושים שיהיה א' לחודש הבא, אז צריך שלושה, אבל אם מעברים את החודש באמת לא צריך שלושה. ואומרת הגמרא שכך שנינו בבבביתא קידוש החדש ועיבור השנה בשלושה, דברי רבי מאיר.

אך הקשה רבא שבמשנה לא כתוב קידוש אלא **עיבור**, ולכן אמר רבא שכוונת המשנה לומר שאם קידשו את החודש ביום עיבורו, וכלומר שאם בשלושים של החודש הקודם שהוא נקרא יום העיבור והתוספת של החודש, מקדשים את החודש הבא, ובמקום שאותו היום יהיה ל' בחודש הקודם מקדשים אותו להיות א' בחודש הבא, באופן כזה צריך שלושה דינים, אבל אם מקדשים את החודש רק למחרת, וכלומר שאחרי שהחודש הקודם הסתיים עם שלושים ימים מקדשים את היום הבא כראש חודש של החודש הבא, אין צריך שלושה, שהרי הוא כבר בכל מקרה קדוש, (שהרי אין כזה דבר חודש עם שלושים יום).

ומה שביאר רבא הוא כדעת רבי אלעזר בר צדוק שמצינו במשנה שאמר רבי אלעזר בר צדוק שאם לא נראה הירח בזמנו ולכן החודש מתעבר ליום שלושים, וראש חודש רק למחרת. אין בית דין מקדשים את החודש, שכבר קידשוהו בשמים.

אמנם דעת רב נחמן שהדין להפך ממה שאמר רבא, וכשמקדשים את החודש ביום ל"א וכלומר שהחודש הקודם הוא שלושים יום, והיום הבא הוא ראש חודש של החודש הבא, אז דווקא צריך שלושה דינים, אבל אם מקדשים את החודש ביום עיבור החודש הקודם, וכלומר שביום השלושים של החודש הקודם מקדשים אותו ואומרים שהוא ראש חודש ואינו שלושים לחודש הקודם אלא א' לחודש הבא, אז אין צריך לקדש את החודש אלא הוא קדוש ממילא, וכפי שאמר פלימו שאם נראה הירח בזמנו וכלומר ביום שלושים של החודש הקודם ראו את הירח החדש וממילא התברר שכעת א' בחודש הבא, אין מקדשים את החודש, ורק אם נראה הירח שלא בזמנו אלא למחרת, מקדשים את החודש.

ורב אשי ביאר שמה שאמרה המשנה שעיבור החודש בשלושה, הכוונה לחישוב האם אותו החודש צריך להתעבר או לא, אך באמת עיבור אין צריך שלושה, ומה שכתוב עיבור החודש הכוונה לחישוב של העיבור.

והסיבה שהמשנה אמרה לשון עיבור ולא חישוב, היא מפני שהמשנה אמרה לשון של עיבור בשנה, שעיבור השנה בשלושה.

ואומרת הגמרא שרואים מדברי רב אשי שלדעתו לעולם אין בית דין מקדשים את החודש אלא רק מחשבים, ודעת רב אשי היא כדעת רבי אליעזר שאמר בבבביתא שבין אם נראה הירח בזמנו ובין אם נראה שלא בזמנו אין מקדשים אותו שנאמר "וקדשתם את שנת החמשים שנה" שהיא היובל, ומשמע מהפסוק שרק שנים אתה מקדש אבל לא מקדשים חודשים.

במשנה הובאה דעת רבן שמעון בן גמליאל שעיבור השנה מתחיל בשלושה ובחמשה נושאים ונותנים וגומרים בשבעה. ומביאה הגמרא בבבביתא שאומרת שמה שאמר רבן שמעון בן גמליאל שבשלושה מתחילין ובחמשה נושאים ונותנים וגומרים בשבעה. הכוונה שבתחילה יושבים שלושה, ואז אם אחד

אומר לישב ולדון בדבר ושנים אומרים שלא לישב כי וודאי שאין צורך בטל יחיד במיעוטו, ולא ממשיכים לעבר את השנה, ואם שנים אומרים לישב ואחד אומר שלא לישב, מוסיפין עליהם עוד שני דיינים ונושאים ונותנים בדבר, ואז אם שנים אומרים שהשנה צריכה עיבור ושלושה אומרים שאינה צריכה עיבור, בטלו שנים במיעוטן, ואין מעברים, אבל אם שלושה אומרים שהשנה צריכה עיבור, ושנים אומרים שאינה צריכה, מוסיפים עליהם עוד שנים, ורק אחר כך מעברים את השנה. שאין המנין פחות משבעה.

ומביאה הגמרא שנחלקו רבי יצחק בר נחמני ואחד עמו שהוא רבי שמעון בן פזי ויש שאמרו זאת להפך שנחלקו רבי שמעון בן פזי ואחד עמו שהוא ר' יצחק בר נחמני מה הטעם שצריך שלושה חמישה ושבעה.

דעת אחד מהם שמה שמתחילים בשלשה הוא כנגד פסוק ראשון של ברכת כהנים שיש בו שלושה תיבות, ומה שממשיכים בחמישה הוא כנגד פסוק שני של ברכת כהנים שיש בו חמשה תיבות, ומה שמסיימים בשבעה הוא כנגד הפסוק השלישי בברכת כהנים שיש בו שבעה תיבות.

ודעת השני היא שמספר הדיינים הוא כנגד שומרי המלך שיש לו שלושה שומרי הסף, וחמשה מרואי פני המלך, ושבעה רואי פני המלך.

וכך שנה רב יוסף שאילו שלשה וחמשה ושבעה דיינים הם כנגד שומרי המלך, שלשה כנגד שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלך, שבעה רואי פני המלך.

ושאל אב"י את רב יוסף מדוע עד עכשיו לא אמרת לנו את הטעם הזה, והשיב לו רב יוסף שלא ידעתי שאתם צריכים לטעם הזה, ואם הייתם שואלים וודאי שהייתי אומר שהרי לא קרה ששאלתם ממני דבר ולא אמרתי לכם.

